

1. Переважна орієнтація освітньої організації на соціальне замовлення як на основного споживача освітньої послуги.
2. Персональна відповідальність адміністративно-управлінського апарату за виконання замовлення споживача (стейкхолдера).
3. Сприяння, співучасть, співуправління всіх суб'єктів освітнього процесу при реалізації якісної освіти на всіх етапах освітнього процесу.
4. Використання функціонально-системного та процесного підходів в системі менеджменту якості освіти організації.

Вибудована і функціонуюча система управління якості освіти вимагає наявності системи моніторингу процесів і їх коригування. У зв'язку з чим в Україні створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти — один з органів управління у сфері вищої освіти. Агентство щороку готує та оприлюднює доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, звіт про власну діяльність, формує пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти. Тому якість освіти в Україні завжди знаходиться під контролем.[3]

Отже, підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що педагогічний дискурс як технологія управління якістю освіти в навчальному закладі є дійсно потужним інструментом в сучасному світі.

Література:

1. Карасик В.И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. Волгоград, 2000. С. 5-20.
2. Бордовський Г.А., Нестеров А.А., Трапідин С.Ю. Управління якістю освітнього процесу: монографія, 2001. 359 с.
3. Лїлія Гриневич. НАЗЯВО – це совість вищої освіти. URL: <http://vnz.org.ua/novyny/podiyi/10973-natsionalne-agentstvo-tse-sovist-vyschoyi-osvity-lilija-grynevych>

УДК 37.018.43

І.В.Тодріна, кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний університет будівництва та архітектури
м.Харків, Україна

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У сучасному суспільстві, що фактично є перехідним станом від індустріального до постіндустріального, освіта і, зокрема, вища освіта, стає визначальним чинником динамічного соціально-економічного розвитку країни. Водночас, її висока якість можлива тільки за умови формування в державі ефективних інститутів її функціонування та управління нею. Механізм функціонування освіти, у тому числі й вищої, розвивається і трансформується в умовах нових глобальних викликів та демократії.

Система вищої освіти України знаходиться у процесі постійного реформування, що зумовлено трансформаційними змінами у суспільстві та необхідністю відповідати вимогам становлення економіки знань. Вища освіта стає дуже важливим суспільним інститутом, тому нових підходів потребує вся система управління нею. Система державного управління має базуватися на

механізмах і стимулах, що впливатимуть на вищі навчальні заклади, спонукаючи їх підвищувати якість освітніх послуг, відчувати відповідальність за результати своєї діяльності, формувати людський капітал, потрібний для становлення економіки знань.

Основним чинником, що впливає на розвиток вищої освіти є складна соціально-економічна ситуація, яка склалася в Україні. За останній рік до вже давно існуючих соціально-економічних проблем (дефіцитне бюджетне фінансування, високий рівень корупції, вкрай низький рівень інвестиційної активності, низький рівень доходів населення) слід додати негативний економічний вплив обмежувальних протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню коронавірусу COVID-19. Пандемія вплинула на звичні режими навчально-виховного процесу, життя студентів, їх родин, викладачів, соціально-економічних питань, серед яких перш за все питання рівності доступу до навчання (різний рівень забезпеченості студентів засобами для дистанційного навчання та неоднаковий доступ до якісного Інтернету).

У вересні 2020 відбулася панельна дискусія онлайн на тему: "Університет в умовах карантину", де проректора провідних вишів Києва, Харкова, Дніпра обговорювали досвід організації дистанційної освіти [1].

В якості основних проблем, які виникли в процесі впровадження дистанційного навчання, можна визначити наступні:

- необхідність значних економічних витрат університетів на дотримання карантинних заходів;
- пошук нових форм управління навчальним процесом (режим електронних журналів і електронних відомостей);
- мотивація студентів навчатися он-лайн;
- питання адаптації першокурсників;
- питання методики проведення он-лайн занять та оцінювання знань студентів;
- перевантаження та вигорання викладачів (на кожну годину проведення занять онлайн припадає 3-4 години підготовки);
- нові підходи до цифровізації освіти;
- зміни, що відбуваються на ринку праці і в політиці роботодавців [1].

Отже, система вищої освіти опинилася в ситуації, коли рівень розвитку технологій значно випереджає динаміку змін у свідомості суб'єктів вищої освіти.

Онлайн-навчання дало змогу зрозуміти, що стандартний підхід, коли викладач або спікер начитує матеріал, а студенти його слухають, уже не працює. Адміністративні методи ще забезпечують віртуальну присутність студентів на онлайн-лекції. Проте їхню активність, залученість, зацікавленість і здатність сприймати нову інформацію викладач контролювати вже не здатен. Аби не перетворювати навчальний процес на імітацію, необхідно знаходити, а інколи навіть винаходити, і впроваджувати нові підходи до викладання матеріалу. Це можуть бути заняття у форматі бізнес-ігор, групові дискусії та обговорення матеріалу, проведення опитувань під час лекції, залучення гостей спікерів з індустрії, активне використання контенту з YouTube, live demo для наочної демонстрації практики тощо.

На початку карантину, через який заклади освіти перейшли до онлайн-навчання, був популярний такий термін, як «режим месенджера». Так називали ситуацію, коли за дистанційне навчання зараховували просте листування у пошти та месенджерах.

Проте повноцінне віддалене навчання неможливе без спеціальних інструментів для нього. Таких як Moodle, Google Classroom, Zoom, Google Suite/Docs, інші платформи для веб-конференцій, створення тестів і завдань, сервіси для ведення блогів тощо. В ідеалі, в кожного закладу освіти має бути доступ до LMS (Learning Management System). Це системи, які дозволяють студентів та викладачу спілкуватися, виконувати і перевіряти завдання, контролювати відвідуваність, організувати семестровий контроль і атестацію, тощо [2].

Проблема онлайн-навчання полягає ще й у тому, що студентам важче отримувати інформацію у відеоконференціях. Концентрація уваги знижена, а відсутність взаємодії ускладнює сприйняття контенту. Вигорання відчувають як ті, хто проводить онлайн-лекції, так і ті, хто слухає їх. Колись під час аудиторних занять лектор мав монополію на увагу аудиторії, й так чи інакше студенти слухали викладача, незалежно від якості контенту, харизми чи ораторських здібностей.

У онлайн-світі ця монополія лектора зникає. Студенти мають доступ до будь-якого контенту від найкращих освітніх установ і лекторів з усього світу. Тому потрібна онлайн-трансформація викладача у відеоблогера, подкастера та контент-мейкера для залучення і втримання аудиторії [2].

Крім цього, поняття «лектор» стає застарілим. Сприйняття матеріалу і загалом процес навчання відбуваються набагато ефективніше, коли викладач надає персоналізовану підтримку студентам, використовує зворотний зв'язок та індивідуальне скеровування. Адже ефективність лекції в контексті інших видів навчання становить лише 5%, а, наприклад, на групову дискусію припадає 50% ефективності, а ось на навчання інших — уже 90%. Тому викладач трансформується в ментора, який, користаючись усіма наявними та доцільними засобами, і допомагає максимально комфортно та ефективно засвоїти матеріал.

Питання зворотного зв'язку й у звичайному офлайн-житті було непростим. Адекватно реагувати та конструктивно надавати зворотний зв'язок — непросте рід для всіх.

Для цього нам стане у пригоді емоційний інтелект — уміння усвідомлювати і керувати своїми емоціями, виражати та контролювати їх, розуміти почуття інших людей (що й відрізняє нас від машин) і співпереживати іншим. В умовах new normal корисно і доречно виявляти емпатію, тобто розуміти почуття інших людей.

Коли ми говоримо про комунікацію онлайн, важливо знати й розуміти, що таке асертивність. Це можливість і вміння кожного з нас знати свої кордони: фізичні, моральні, емоційні; визначати, в якій зоні нам комфортно. Асертивність — це також про вміння обстоювати свою точку зору, не порушуючи кордонів іншої людини, здатність сприймати критику і вміння сказати «ні» або «так». Це особливо важливо в сучасному світі, коли часто кажуть: «Давай тобі порекомендую, як робити краще» [2].

Small talk викладача зі студентами на початку лекції про вихідні, результати спортивних змагань чи погоду або пропозиція ігрового формату заняття — це нові реалії комунікації між викладачами та студентами.

У провідних країнах світу моделі дистанційної освіти існують вже достатньо давно. Причому простежується тенденція створення нових його мереж. Інтенсивність розвитку цього процесу обумовлена не тільки потребами ринку в кваліфікованих кадрах, перевагами дистанційного навчання, інноваціями у секторі ІТ, а й тим, що в розробку навчальних програм активно залучилися найбільші технологічні компанії світу, такі як Novel, Microsoft, IBM, Apple, DEC, Sun і інші, що свідчить про важливість ринку дистанційної освіти для національних економік.

В даний час в багатьох країнах світу заняття за індивідуальними схемами навчання користуються широким попитом. У ролі провайдерів дистанційного навчання сьогодні виступають не лише університети, а й чисельні навчальні центри та консалтингові компанії, які зайняли свої ніші в системі підготовки фахівців у всіх сферах діяльності – від широкого діапазону вузівських спеціальностей і різних програм MBA і МПА (щодо формування менеджерських компетенцій і підготовці фахівців з державного управління) до ріелторів, туроператорів, перукарів, медпрацівників, стилістів, бухгалтерів тощо.

До теперішнього моменту провідні університети Німеччини, Італії, Великої Британії, Нідерландів, що працюють в сфері відкритого дистанційного навчання (ВДН), мають як загальні, так і унікальні риси, притаманні окремим державам, освітнім мережам, установам. Найбільш важливими є деякі особливості організації управління, що безпосередньо пов'язано з управлінням якістю педагогічних технологій, що застосовуються в освітніх системах різних країн.

Уряди європейських країн зацікавлені в розвитку мережі дистанційного навчання, однак підходи до ВДН і суб'єкти цього процесу в різних країнах істотно відрізняються. У Великій Британії, наприклад, навчання на відстані розраховане більшою мірою на фахівців-іммігрантів, з метою якнайшвидшої їх адаптації та інтеграції; в Німеччині і Нідерландах акцент зроблений на навчання студентів, тому ВДН широко використовуються у навчальному процесі. Загальнонаціональної концепції дистанційної освіти в Італії немає, проте на рівні держави здійснюються програми фінансування процесу комп'ютеризації освітніх установ.

У європейському секторі дистанційної освіти освітні установи за формою організації поділяються на державні і приватні. Крім того, створені й успішно функціонують міжнародні та національні асоціації університетів, які працюють в системі організації дистанційної освіти.

До початку 2000-х років, за різними оцінками, половина населення США розглядали дистанційну освіту як базову форму майбутньої системи вищої освіти. На той час, за повідомленням Національного центру статистики освіти (National Center for Education Statistics) 1500 університетів пропонували дистанційні програми, якими було охоплено понад 2 млн. осіб. У США були прийняті державні програми сприяння розвитку дистанційної освіти,

здійснювалося фінансування спільних проєктів університетів і технологічних компаній. Дистанційна освіта надається як приватними так і державними закладами освіти.

В сучасних умовах у США кількість студентів, які навчаються дистанційно зростає набагато швидше, ніж кількість студентів, які навчаються off-line. Приблизно 82% усіх навчальних закладів США надають мінімум один курс дистанційно.

Однією з форм підтримки дистанційного навчання в практиці розвинених країн є створення державного спеціалізованого телеканалу. У Великій Британії, наприклад, було створене навчання державній службі для підвищення кваліфікації всіх державних службовців створений сайт Civil Service Learning, де державні службовці можуть знайти інформацію про дистанційне навчання, онлайн-ресурси та очні курси.

Оцінка світових освітніх систем показує, що дистанційне навчання в середньому на 50% дешевше традиційних форм навчання. Досвід недержавних центрів дистанційного навчання показує, що витрати на їх навчання становлять приблизно 60 відсотків вартості навчання штатного спеціаліста. Відносно невисока вартість навчання досягається за рахунок використання більш концентрованої презентації та уніфікації контенту, зосередження технологій дистанційного навчання на великій кількості студентів, а також більш ефективного використання існуючих навчальних майданчиків і приміщень, наприклад, у вихідні дні. Таким чином, досвід зарубіжних країн, де розгалужена мережа дистанційної освіти, що надає можливість пройти курс підвищення кваліфікації без відриву від роботи, показує його значні переваги в економії часу і фінансових витрат.

При впровадженні і розробці програм дистанційної освіти університети вважають збільшення аудиторії студентів одним з найважливіших завдань, надаючи студентам можливість навчатися, по-перше, в зручному для них місці, а по-друге, в зручний час практично без обмежень за часом. Важливою перевагою віддалених програм є зниження витрат на навчання. Також підвищують привабливість віддалених програм можливість скласти окремі програми і, як наслідок, орієнтуватися на запити конкретних роботодавців.

Література:

1. Є. Сакало Проректори провідних університетів розповіли, як їхні виши долають виклики пандемії. Дзеркало тижня: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/majbutnje-vzhe-nastalo.html> (дата звернення 16.03.2021)

2. Є. Сакало Як змінилися викладачі та студенти, чого навчилися за період віртуального навчання? Дзеркало тижня: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/uroki-tsifrovoji-osviti.html> (дата звернення 15.03.2021)

3. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Вороникова І.П., Чайковська Н.В. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.